

Layout

Indholdsfortegnelse

Definition af begrebet layout	1
Rubrik.....	2
Underrubrik og manchete	2
Mellemrubrik	2
Brødtekst	2
Byline	3
Citatboks	3
Faktaboks	3
Billeder.....	3
Informationsgrafik	6
To eksempler på artiklers layout	8

Definition af begrebet layout

Layout betyder egentlig 'udkast' eller 'opstilling' og er et begreb, der ofte anvendes om den måde, en (sagprosa)tekst¹ er opstillet på. Det drejer sig især om forhold som:

- Tekst og eventuelle illustrationers (fx pressefotos og/eller informationsgrafik) opstilling på siderne.
- Tekst og illustrationers placering og størrelse i forhold til hinanden.
- Tekstens forskellige skriftstørrelser og skrifttyper, også kaldet typografi.
- Illustrationers udseende (fx størrelse, farve, form mv.).

I karakteristikken af en sagprosa teksts layout kan bl.a. indgå en beskrivelse af rubrik, underrubrik, manchete, mellemrubrikker, brødtekst, faktaboks, citatboks, byline, billeder og informationsgrafik – og hvordan disse elementers størrelsesforhold og placering er i forhold til hinanden.

Du kan se et par eksempler på artikellayout senere i denne artikel.

¹ Begrebet sagprosa tekster (eller bare: sagprosa) bruges her om alle former for **skriftlige sagtekster**, der handler om virkelige forhold - i modsætning til skriftlige *fiktions*tekster (fx romaner, noveller og eventyr), der handler om opdigtede forhold.

Rubrik

Den overskrift, der står med de største skrifttyper, sædvanligvis 'i toppen' af en tekst, kaldes rubrikken eller hovedrubrikken.

Rubrikken er et af de tekstelementer, der skal vække modtagerens opmærksomhed, hvad enten det er rubrikken i en avis eller et blad eller titlen på forsiden af en bog.

Populært sagt skal rubrikken 'ægge, vække og dække', dvs. at den skal pirre (=ægge) læserens nysgerrighed, vække hans interesse og være dækkende for, hvad teksten handler om.

Underrubrik og manchete

Underrubrik

En underrubrik (underoverskrift) er en meget kortfattet sammenfatning (ofte kun én linje) af en sagprosa teksts væsentligste konklusion. Sædvanligvis er den placeret lige efter/under rubrikken.

Underrubrikken står med tekstens næststørste skrifttype.

Manchet

En manchete (kaldes også ofte indledning eller intro) er et resume af en sagprosa teksts væsentligste indhold, der almindeligvis er placeret umiddelbart efter rubrikken (overskriften).

Mancheten er skrevet med mindre skriftstørrelse end rubrikken, men sædvanligvis større end resten af teksten.

Forskellen på underrubrik og manchete er, at mancheten ofte er lidt længere. Som regel anvendes enten underrubrik eller manchete - ikke begge dele i samme tekst.

Mellemrubrik

En mellemrubrik (mellemoverskrift) er en kort indholdsbeskrivende eller interessevækkende overskrift for et mindre delafsnit af en tekst. Der findes sædvanligvis flere mellemrubrikker i en sagprosa tekst.

Mellemrubrikkernes funktion er at inddеле en tekst i umiddelbart synlige delafsnit med det formål at fremme læserens overblik over tekstens indhold og dermed også fremme læsevenligheden.

Brødtekst

Brødtekst er al den almindelige tekst i fx en sagprosa tekst, dvs. al den tekst der ikke er forskellige typer overskrifter (rubrik, underrubrik, manchete og mellemrubrik), forskellige tekstbokse (fx

faktabokse) og forskellige former for informationsgrafik eller pressefotos.

Brødtekst kan også kaldes klummetekst ('klumme' betyder 'søjle' (=spalte)) eller hovedtekst.

Byline

En byline (skal udtales på engelsk) er en angivelse af en sagprosaforfatters navn og nogle gange hans stillingsbetegnelse samt e-mail-adresse.

En byline er ofte placeret umiddelbart efter rubrikken eller manchetten og/eller til allersidst i teksten.

Citatboks

En citatboks (også bare kaldt 'citat', 'fremhævet citat' eller 'quote') er et centralt citat fra teksten i fremhævet skrift og kan være placeret hvor som helst på siden.

Faktaboks

En faktaboks er en indrammet eller på anden måde fremhævet tekstboks på siden, hvor sagprosa teksten befinder sig, som enten indeholder faktuelle oplysninger, særlige baggrundsnoter, artiklens konklusion og konsekvenser, personlige data om en person eller en lille sidehistorie.

Billeder

Billeder og andre former for illustrationer (fx tegninger) indgår meget ofte som supplerende materiale i artikler. De fleste billeders indhold er forklaret i en **billedtekst**.

Følgende typer af billeder bruges i sagprosasammenhæng, især i informationstekster²:

- **Nyhedsfotografi** (eller nyhedsbillede), der er et fotografi bragt i forbindelse med en nyhedsartikel – og dette fotografi er en del af selve nyheden.
- **Reportagefotografi**, der godt kan være, men ikke behøver at være, aktuelt som nyhedsfotografiet.
- **Portrætfoto**, der er defineret ved at være et fotografi af en eller flere personer, som har

² En **informationstekst** er en artikel, der har *fokus på at informere om et eller andet sagsforhold*. Informationstekster er som regel skrevet af uddannede journalister – og det er et kendetegnende træk ved en informationstekst, at afsenderen/skribenten *ikke tilkendegiver sin egen mening* om det sagsforhold, han skriver om. En almindelig *nyhedsartikel* er en informationstekst. I modsætning hertil findes de såkaldte **opinionstekster**, som er alle former for tekster i et medie, hvor afsenderen giver udtryk for *sine egne holdninger* til et eller andet sagsforhold. Et *læserbrev* er en opinionstekst.

indvilliget i at blive fotograferet.

- **Arkivfoto.** Et arkivfoto er et fotografi, som mediet har brugt i en anden sammenhæng tidligere – og som er gemt (= arkiveret) med henblik på at det måske kan bruges igen senere. Et arkivfoto kan være:
 - et **nyheds-, reportage- eller portrætfoto**, der findes i et arkiv, fordi det har været brugt tidligere, men som nu anvendes i ny sammenhæng.

Se dette eksempel på arkivfoto fra Berlingske d. 18. feb. 2016:

BERLINGSKE

ARKIVFOTO. Den amerikanske TV-station CNN er i København for at undersøge, hvad det er for et samfund, den demokratiske kandidat Bernie Sanders taler så varmt om. Her ses en cykeltaxi, som Plejehjemmet Nybodergården har investeret i ved Amalienborg. Foto: Jens Nørgaard Larsen

CNN er rejst til Danmark: Hvad er det for et fantastisk land, Sanders omtaler?

Af Anna Gottschalck
18. februar 2016, 08:43

Gentagne gange har den demokratiske kandidat Bernie Sanders fremhævet Danmark som et land, USA bør lade sig inspirere af. TV-stationen CNN har derfor besøgt Danmark for at se nærmere på den samfundsmodel, som et stigende antal amerikanere tilsyneladende støtter.

- Et såkaldt **illustrationsfoto** (også kaldet **modelfoto**), der ofte er fotografier af konstruerede, iscenesatte situationer eller af ting (objekter) eller personer. Model- eller illustrationsfotoet bruges med et formål at illustrere/tydeliggøre noget af indholdet i den skriftlige tekst, fotoet indgår i.

Modelbilleder i artikler er ofte billeder fra billedbureauer som scanpix.dk, colourbox.com og lignende.

Se dette eksempel fra artikel på hjemmesiden religion.dk:

Er jeg jøde?

AF FINN SCHWARZ

26. maj 2011 01:00

"Efter den ortodokse lære er et barn alene jøde, såfremt barnet er født af en jødisk mor eller er konverteret til jødedommen," skriver cand. jur. og jøde Finn Schwarz. Foto: Modelfoto: Evgeniya Uvarova/colourbox.com

"Med udgangspunkt i den enkeltes ret til at definere sig selv, kunne man sige, at jøde er den, som selv definerer sig som jøde," svarer jødiske Finn Schwarz

Og dette eksempel på brug af dramatisk foto fra bt.dk d. 31. juli 2016:

Kvinde voldtaget i skov ved Langelandsfestivalen: To mænd anholdt

6 TIMER SIDEN

Arkivfoto Foto: Jeppe Bøje Nielsen

En kvinde har fortalt politiet, at hun natten til søndag blev voldtaget på Langeland. To mænd er anholdt.

Arkivfotos i form af illustrationsfotografier kan også have en symbolsk betydning. Det gælder fx et foto som dette på forsiden af en pjece om Egedal Kommunes børne- og ungepolitik, 2009:

Informationsgrafik

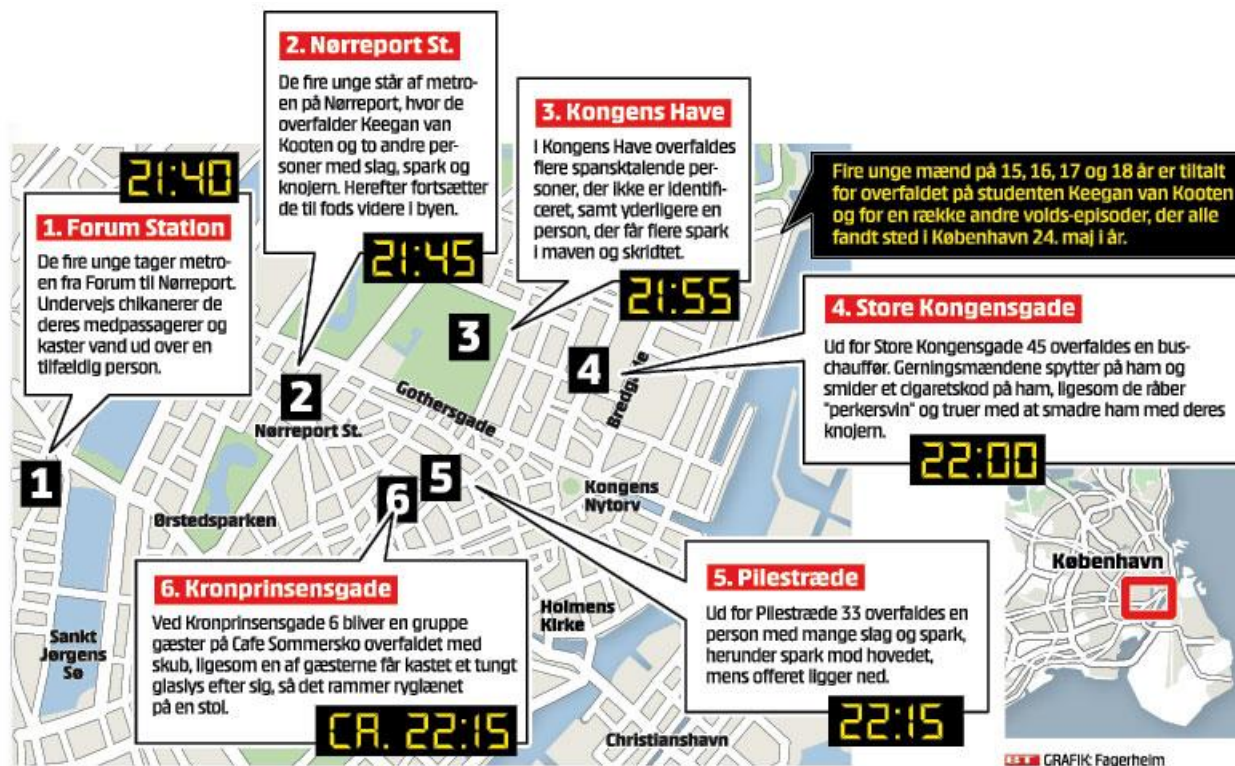
Et begreb, der bruges om de illustrationer i en sagprosatext, der visualiserer noget af det, den skrevne tekst handler om.

Grafisk designer og arkitekt med speciale i visuel kommunikation Ole Munk omtaler fire forskellige typer af informationsgrafik³:

- Tegninger af statiske forhold (fx en gennemskåret bygning)
- Trin-for-trin-beskrivelser af dynamiske processer (fx "Sådan styrtede flyet ned!")
- Visualisering af tal (fx kurve- og søjlediagrammer)
- Kort af forskellig art

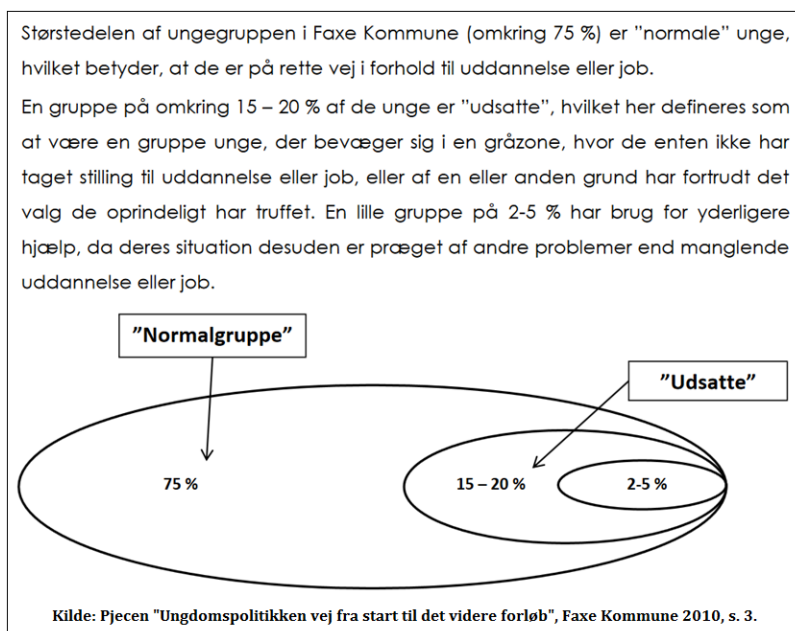
³ i artiklen "Nyhedsgrafik som det tredje sprog" i *Nye Nyheder* af Lars Kabel (red.), Cfje 1999, s. 71.

Se dette eksempel på brug af informationsgrafik:

Fra artiklen "Se hele turen: Voldsmænd på tæske-turné" af Birger A. Andersen i dagbladet B.T., d. 4. okt. 2013. Set 27. feb. 2016. <http://www.bt.dk/krimi/se-hele-turen-voldsmænd-paa-taeske-turne>.

Et andet eksempel på informationsgrafik:

To eksempler på artiklers layout

Første eksempel:

Manchet

Rubrik

Det handler om tis

Mellemrubrik

De har ligget i telt, brugt plastiktoiletter uden papir, levet midt i en bunke af skrald, undværet bad og varmt vand i en uge og alle deres ting lugter lidt af tis. Alligevel er der altid en sorgmodig stemning søndag aften, når Roskilde Festivalen slutter

af Anita Brask Rasmussen

Lørdag eftermiddag var der en historie, der lå på alles læber på i Roskilde, og det var ikke de sædvanlige myter, som den om dengang man fandt en død svensker under mudderet på dyrskuepladsen. Nej, historien var hentet fra avisen Festival Globe, der udkommer hver dag under festivalen med anmeldelser og artikler. Historien handlede om tis. Festival Globe havde erfaret gennem en oprøring til en række eksperter, at der er noget specielt i luften i Roskilde: tis. Det er svært at forklare den lugt, der hænger

over campingpladsen, når det ikke har regnet i tre dage. Der er meget kortere vej op til det hegn, der omkrædser hele området, end op til toiletbokse, og der er alligevel ikke noget papir, så man kan lige så godt lade vandet op af metalgitteret. Lugten er uudholdelig. Men så trækker man bare vejret gennem munden. Man tilpasser sig. Men i Festival Globe kunne man så læse, at kombinationen af det støvede underlag og den hyppige brug af hegn gør at luften er fyldt med urinstøv. Tænk lidt over det engang: Du skal sove i det, spise i det og drikke i det. Efter at have læst artiklen i Festival Globe var det umuligt at tænke på andet hele dagen. Tis.

Alle hæmninger forsvinder, når man bor i teltlej på en festival. Som Benjamin Gibbard fra det amerikanske indieband Death Cab For Cutie, der ikke er vant til at spille på europæiske festivaler, bemærkede:

»Jeg tror, jeg har set flere mennesker brække sig og tisse i dag, end jeg har set hele mit liv. Jeg beundrer virkelig jeres exhibitionisme. I tisser bare, hvor I vil, når I vil. Vi amerikanere er lidt for konservative til det.«

Affald for millioner

Man kan undre sig over, hvad der får 79.000 voksne mennesker til at vælge at leve sådan i en uge. Men så kan man jo bare gå op til Orange Scene og lytte til Tools symfoniske metal og se medfølgende animerede billeder på stor-skærm eller se Kresten Os-good og andre ikoner spille en funk/jazz-fusion på verdensmusikscenen i Ballroom-teltet, eller gå i trance til de dystre beats hos synth-rockerne i Spleen United. Og så giver det hele mening igen.

Men man skal selvfølgelig altid tilbage til teltet, så der er ingen vej udenom. I år har festivalen forsøgt at gøre noget ved det svineri, der er uundgåeligt, når tusindvis af fulde mennesker indtager en plads i en uge. Affaldet ligger overalt. Ikke i små bunker eller i poser

og flasker til et humanitært formål. I år drejede det sig om kampen mod slaveri i Cambodja.

En halv million i pant

Don't trash charity, give trash to charity og Act against slavery står der på de små vægne som Folkekirkens Nødhjælps frivillige trækker rundt med mellem teltene, og de kasser, der står foran alle indgange til festivalpladsen. Man må ikke tage flasker med ind på pladsen, og så kan man lige tømme den og smide den i kassen for Cambodja.

Allerede inden musikken gik i gang, havde Folkekirkens Nødhjælp indsamlet pant til en værdi af 150.000 kr. og organisationen regner med, at det tal når 500.000, når engang de er helt færdige med at tælle op i dag.

Gennemsnitsalderen på Roskilde ligger omkring de 25, så det er ikke fortrinvis fattige gymnaseelever, der selv overvejer at samle flasker for at få råd til det næste måltid. Det er folk, der gerne

Jeg tror, jeg har set flere mennesker brække sig og tisse i dag, end jeg har set hele mit liv. Jeg beundrer virkelig jeres exhibitionisme. I tisser bare, hvor I vil, når I vil

Benjamin Gibbard fra bandet Death Cab For Cutie

»Ildover de sædvanlige flaskesamlere, der køber billet alene for at finde det grønne guld, så var Folkekirkens Nødhjælp for femte år i træk på arbejde for at samle dåser

bruger tusindvis af kroner den ene uge om året, hvor der er festival i Roskilde. Og så skulle man da være et skarn, hvis man ikke kunne give panten til velgørenhed.

Mange af de forholdsvis ældre festivalgængere får arbejdet sære vaner i løbet af de mange år på Roskilde.

En lejr holder for eksempel sildebord hver morgen med mindst fem forskellige slags sild. I en anden trækker en gruppe venner i skriggrønne og lyserøde dragter og går i parade rundt på pladsen og uddeler kram til alle. En tredje klæder sig ud som superhelte og spørger alle om der er noget, de kan hjælpe med. Stemningen på Roskilde Festival er helt special. Især et år, hvor vejret er så godt, som det har været i år. Derfor er det med vemod, at man siger farvel til en uges ophold midt i en urinstøvsy. Og sukker: Tænk, at man skal vente et helt år på at komme herud igen.

anbr@information.dk

Byline

Brødteksten

Citatboks

Andet layouteksempel:

RUBRIK Jeg har haft kræft ... undskyld

Som 15-årig fik Anneli Odgård en kræftdiagnose. Selvom kræften for længst er væk, kæmper hun dagligt med fysiske og psykiske følger efter sygdommen og kan i dag ikke gennemføre en uddannelse eller få en normal ungdomstilværelse til at hænge sammen

BYLINE
AF JOSEPHINE WIESENER
wiesener@lk.dk

På overfladen ligner 30-årige Anneli Odgård de fleste andre unge på hendes alder. Langt rødblondt hår, grønbrune øjne og et varmt smil. Men under overfladen spøger den hjernetumor, hun fik som 15-årig, stadig.

For mere end 12 år siden afsluttede hun sin behandling for kræft, men både sygdommen, kemoterapien og strålebehandlingerne har sat sine spor. Hukommelsen svigter. Hendes hørelse er nedsat. Hun lider af kronisk træthed og kan formentlig ikke få børn. Ser man nærmere, vil man også bemærke, at det lange lyse hår er en paryk. Hendes eget hår kommer nemlig aldrig tilbage.

"Ingen kan se det. Mit liv var som en rutsjebane, hvor jeg kan være helt nede i kulkelederen den ene dag og modsat den næste. Jeg er god til kun at vise mig frem, når jeg er ovenpå. Hvis jeg ikke er, kan jeg i de fleste dage ikke gå på arbejde, og så er det mest på dagtid, når jeg er der. Det er svært, men jeg gemmer det selv lidt af vejen, selvom jeg godt kan se, at det kan være forkert," fortæller hun.

Anneli Odgård er en af de unge, der kæmper med senfølger efter sin kræftsygdom. Hun er langtfra alene, fremgår det af rapporten "At overleve kræft som barn har konsekvenser for resten af livet", som er udgivet af Kræftens Bekæmpelse.

Mange unge kræftoverlevende lever med fysiske, mentale og sociale senfølger, der rækker langt ud i livet, hvilket kan påvirke de unges muligheder for at få et arbejde, uddannelse og deres evne til at deltage i sociale sammenhænge, påpeger undersøgelsens projektleder Line Thoft Carlsen.

"Du bliver ramt på rigtig mange parametre på grund af din alder. Senfølgerne hos

MIT LIV ER SOM EN RUTSJEBANE, HVOR JEG KAN VÆRE HELT NED I KULKELEDEREN DEN ENNE DAG OG MODSAT DEN NÆSTE.

ANNELI ODGÅRD,
TIDLIGERE KRÆFTPATIENT

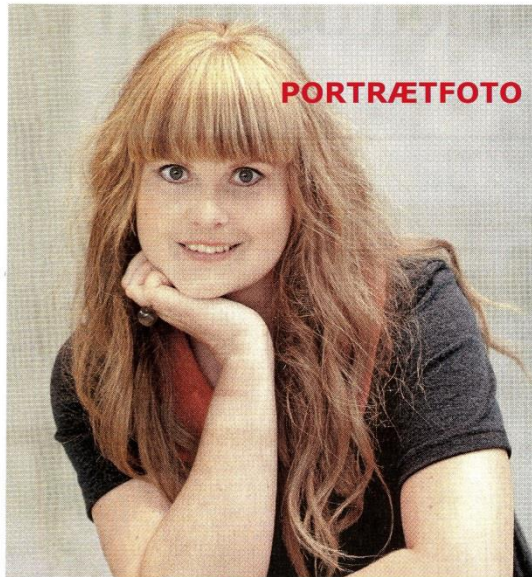
de unge er ikke meget anderledes end hos andre kræftoverlevende, men tidshorisonten er en anden. Som ung er du midt i en naturlig modningsproces, som bliver afbrudt. Det er du ikke, når du er 45 år," forklarer hun.

For Anneli Odgård betyder senfølgerne, at hun har måttet trække sig fra mange sociale aktiviteter. Det skyldes blandt andet hørelse, og at hun har svært ved at deltage i samtaler blandt andet på grund af sin nedsatte hørelse, og fordi hun hurtigt overvældes af træthed.

Hun føler sig dum, når hun ikke kan følge med. På grund af hukommelsesproblemer bruger hun meget energi på at prøve at huske og at skrive ting ned. For informationerne vil ikke sætte sig fast længe ad gangen. Og når noget glipper, gør det hende ked af det, især når hun tænker tilbage på, hvordan hun var, før kræftsygdommen og senfølgerne ramte hende.

"Jeg bliver usikker. Jeg føler ikke, jeg er det samme værd som min omgangskreds. Jeg kan blive meget ked af det i andre folks selskab, fordi jeg mindes om, at jeg ikke kan det samme som dem," fortæller hun.

Ifølge en norsk undersøgelse fra 2013 har unge, som har

▲ Udadtill ligner 30-årige Anneli Odgård mange andre unge kvinder. Men som 15-årig fik hun en hjernetumor. 12 år siden, hun fik den sidste kræftbehandling, påvirker sygdommen hende stadig. – Foto: Bodil Tejg Krunderup/TEJG.dk

overlevet kræft, mere end fire gange så stor risiko som resten af befolkning for at ende på offentlig understøttelse, fordi de fysisk og psykisk har svært ved at fungere efter kræftforløbet.

Efter en række afbrudte uddannelsesforløb har Anneli Odgård både været på kontanthjælp og er nu i et forløb for at få vurderet sin arbejdsevne. Hun har været i udredning i kommunen i otte år med mindst 20 sagsbehandlere og 15 forskellige afklaringsforløb.

"Før jeg blev syg, havde jeg ingen selvværdsproblemer. Nu har jeg virkelig brug for at vide, hvad jeg er værd som menneske. Det er som om, jeg venter på ingenting. Jeg skal fra et ressourceforløb og videre til det næste. Jeg føler ikke, kommunen forstår mine senfølger, og jeg kan næsten ikke overskue, at jeg skal presses gennem endnu et forløb, for at de kan finde ud af, hvad jeg kan bidrage med. Så vil jeg næsten hellere blive fortsponseret, for så kan jeg komme videre og prøve at finde ud af, hvad jeg er for en

størrelse og være bare en smule herre over mit eget liv," siger Anneli Odgård. Hun forstår godt, det kan være svært for omgivelserne at forholde sig til. At forstå, hvor meget alle hendes senfølger påvirker hende, og hvorfor det er svært for hende at komme videre.

"For tiden har jeg det rigtig skidt. Jeg kan slet ikke være i mig selv. Jeg sover dårligt. Jeg vækker min kæreste om natten og græder. Det er rigtig hårdt for os begge. Jeg vil bare gerne vide, hvad der skal blive af mig. For lige nu føler

EKSEMPLER PÅ SENFØLGER EFTER KRÆFTFORLØB

- **Senfølger adskiller sig** fra bivirkninger ved at være langvarige eller kroniske.
- **Fysiske senfølger:** træthed, nedsat fertilitet, ledsmerter, tidlig overgangsalder, nedsat hørelse.
- **Mentale senfølger:** hukommelsesbesvær, depression, angst, koncentrationsproblemer, lavt selvværd.
- **Sociale senfølger:** social isolation, følelse af svigt, svært ved at gennemføre en uddannelse eller passe et arbejde.
- **Mere end 50 procent** af børnekræftoverlevende har fysiske senfølger.

KILDE: KRÆFTENS BEKÆMPELSE

jeg mig som en byrde, og at jeg bliver misforstået. Jeg har haft kræft. Undskyld. Må jeg ikke godt leve mit liv?", spørger Anneli Odgård.

Ifølge lektor og dekan for Det Samfundsvidenskabelige Fakultet ved Aalborg Universitet Rasmus Antoft er oplevelsen af at stå uden for samfundet ofte at finde hos folk med alvorlige senfølger eller kroniske lidelser.

På den ene side er der en selvoplevet manglende kompetence til at leve det liv, andre gør, fordi oplevede normale livsforløb bliver afbrudt af en sygdom. Derudover har de svært ved at tilpasse sig samfundsnormerne efterfølgende, fordi de er bremset af senfølger. På den anden side har omverdenen også et behov for, at man vender tilbage til en normaltilstand efter sygdomsforløbet.

Line Thoft Carlsen er en realist, som mange kræftoverlevende skal forholde sig til resten af livet. Og når kræften rammer i en ung alder, bliver senfølgerne en mangeårig følgesvend.

"Jeg kan ikke sige, at senfølgerne vil være der for evigt. Men der er ikke noget, siger Line Thoft Carlsen,

for så er der en forventning om, at man kan vende tilbage til den, man var før sygdommen," forklarer Rasmus Antoft.

Line Thoft Carlsen ser senfølgejournaler som et muligt tiltag, der kan gavne de unge som Anneli Odgård, når de skal videre i livet. Senfølgejournaler kan nemlig bidrage til at skabe forståelse for den situation, de unge befinder sig i, navnlig når de skal videre i det kommunale system.

"Som det er nu, står der i deres journaler, at de har haft kræft, og at de er erklæret raske. Nogle gange står der også fysiske senfølger. Men der står ikke noget om, hvorvidt kombinationen af de forskellige senfølger har alvorlige konsekvenser for, hvordan den unge kan fungere. Det samlede overblik mangler," forklarer hun.

For senfølgerne er en realitet, som mange kræftoverlevende skal forholde sig til resten af livet. Og når kræften rammer i en ung alder, bliver senfølgerne en mangeårig følgesvend.

"Jeg kan ikke sige, at senfølgerne vil være der for evigt. Men der er ikke noget, siger Line Thoft Carlsen,